

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen havonként egyszer.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 20 kr.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
- Magy. kir. tud. egyetemi
nyomda
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
- Heisler Jaroslav
Várkert-rakpart 1.
- Keller Dániel
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3—5.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre
Remete-hegy.
- Bichler I.
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Anglo-nyomda
Molnár-utca 24.
- Barcza József
Lipót-utca 30.
- Belvárosi könyvnyomda
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
- Buschmann Ferencz
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy.
irod. int. és könyvny.
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
- Hermann és Keilner
Egyetem-utca 2.
- Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia
Zsibáros-utca 1.
- M. kir. posta- és távirda-
igazgatóság könyvny.
Főposta-épület.
- Mercur kö- és könyv-
nyomda
Kecskefői-utca 5.
- Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa
Mária Valéria-utca 5.
- Róth József
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid
Molnár-utca 37—39.
- Székesfővárosi házi ny.
Lipót-utca 32.
- Ullmann József
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.
Vármegye-utca 11—13.
- Wodianer F. és Fiai
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.
Arany János-utca 18.
- Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
- Hungária-könyvnyomda
és kiadó-lizlet
Váci-körút 34.
- Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai
Vadász-utca 26.
- Károlyi György
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József
Arany János-utca 4.
- Kertész József
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót
Vadász-utca 35/a.
- Löw Ede
Váci-körút 80.
- Márkus Samu
Báthory-utca 20.
- Minerva kö- és könyv-
nyomda
(tul. Gansl Zs.) Sas- u. 29.
- Magy. kir. postatakarék-
pénztár nyomdája
Széchenyi-utca 2.
- Orsz. központi községi
nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.
- Pallas, irod. és nyomdai
részvénytársaság
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa
Bálvány-utca 21.
- Preszburg Frigyes
Arany János-utca 14.
- Schlesinger és Klein-
berger
Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).
- Ádria kö- és könyv-
nyomda-vállalat
(Feldmann S.)
Dávid-utca 10.
- Brózsza Ottó
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyom-
dai részv.-társaság
O-utca 12.
- Feldmann Sámuel
Dávid-utca 10.
- Fővárosi nyomda-, vona-
lozó- és könyvkötő-
részvénytársaság
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa
Podmaniczky-utca 27.
- Gallzenstein H.
Dohány-utca 68.
- Gelléri és Székely
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa
Lázár-utca 2.
- Glückselig M.
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut
Gyár-utca 32.
- Gutenberg-nyomda
Gyár-utca 31.
- Herrman Ignác
Laudon-utca 10.
- Hornyánszky Viktor
cs. és kir. udvari könyv-
nyomda,
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda
Teréz-körút 3.
- Kassino Jakab
Király-utca 26.
- Klauber Ignác
Új-utca 6.
- Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kö-
és könyvnyomda r.-t.
Aradi-utca 8.
- Közművelődés, irod. és
nyomdai intézet
Izabella-utca 70.
- Kunoss Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia
Andrássy-út 19. és
Szerecsen-utca 22—26.
- Luszt Sándor
Gyár-utca 50.
- M. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla
Teréz-körút 27.
- Neumayer Ede
Szerecsen-utca 35.
- Orsz. ügyvédi nyomda
mint szövetkezet
Uj-utca 3.
- Pollák Jakab
Aradi-utca 19.
- Pollacsek Mór
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
- Pscherhofer Vilmos
Podmaniczky-utca 15.
- Quittner József
Szerecsen-utca 1.
- Radó Izor
Váci-körút 1.
- Rigler József Ede r.-t.
Rózsa-utca 55.
- Roth és Krausz
Vasvári Pál-utca 9.
- Schmelcz és Schillinger
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.
Szerecsen-utca 6.
- VII. (Erzsébetváros).
- Árpád kö- és könyv-
nyomdai vállalat
(Klein és Kronstein)
Valero-utca 9.
- Athenaeum, Irodalmi és
nyomdai részv.-társ.
Kerepesi-út 54.
- Beck F.
Valero-utca 12.
- Neuwald Imés
(tul. Berger Ármin)
Dohány-utca 44.
- Deutsch József
Károly-körút 7.
- Eckstein Bernát és Fia
Kertész-utca 37.
- Garai Mór
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk
Kerepesi-út 36.
- Hedvig S.
Dohány-utca 12.
- Klein Samu
Akácfa-utca 64.
- Löbl Mór
Király-utca 27.
- Löblövitz Zsigmond
Csömöri-út 54.
- Nagel István
Vörösmarty-utca 17.
- Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
- Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin
Dohány-utca 84.
- Rubin J.
Király-utca 13.
- Schlesser és Társa
István-tér 9.
- Spatz Henrik
Dob-utca 55.
- Spitzer és Somogyi
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter
Kazinczy-utca 35.
- Weisz Manó
Csányi-utca 13.
- Wendt-féle könyv-
nyomda stb.
Károly-körút 19.
- Zeisler M.
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignác
József-utca 14.
- Fritz Ármin
József-körút 9.
- Gonda és Társa
Mária-utca 11.
- Hell I. Ede
Luther-utca 4.
- Jäger H.
József-körút 42.
- Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon
József-körút 5.
- Laufer J.
Nagyfűvaros-utca 11.
- Révai és Salamon
Üllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és neje
Szentkirályi utca 30.
- Stephaneum (a Szt. István-
Társulat nyomdája)
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Gellért-nyomda
(Valter E.)
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda
Rökk Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármin
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).
- Engelmann Mór
Vámház-körút 15.
- Műszaki Irodalmi és
nyomdai vállalat
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
- Pátia-nyomdarészvény-
társaság
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.
Iászerényi-út 1.
- Lőrinczi F.
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
- Merendiák Károly
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trukóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadi József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
Dóczy-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázsy testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroška).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Gött János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Breznóbánya**
Kreislér J.
- Budaörs** (Promontor)
Vasvári és Frank.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csáköva**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereida**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Neumann Samu.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Delta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaöldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsuá.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
Hunnia-nyomda (tul.: Gerenday József).
- Laiszky János.**
Tábor Adolf.
- Fehértplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eör**
Schodisch Lajos.
- Fertő-Nezsidér**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galántai könyvny.
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternner Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (hérlő: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hátság**
Triznyai István.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Táttra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kacsvinszky Zoltán.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Nauer és Streck.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Keckskemét**
Fekete Mihály.
Hajnal és Feurmann.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Haffl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyar Mihály).
Gámán János önköze.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Oyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (hérlő: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Ludvig
Stamberger Bernát.
Wagner és Szelényi.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

Sajtótörvényünkről.

A Bach-rendszer ismertetőjele az volt, hogy minden intézkedésénél a fősúly azon feködt, hogy az, az általa érintetteknek minél kellemetlenebb legyen.

Épp így sikerült — ha nem is szándékosan — az új sajtótörvény.

Midőn a nyomdatermékek köteles példányairól a törvényjavaslatot benyújtották, siettem e lap hasábjain (1895. nov. szám) rámutatni, hogy minő keresztülvihetetlen pontokat foglal az magában és minő helyzetbe fog bennünket nyomdászokat hozni.

Az *Egyetértés* 1896. február 5-iki számában nem kisebb egyéniség vette át hivatkozott cikkem *Sajtódézsma* címét, osztva álláspontomat, mint Ballagi Aladár hírneves tudósunk és hosszú cikkben támadta szintén a javaslatot.

Rendkívül csodálom, hogy ezek daczára is bele nem vették még a Zichy-féle proposíciót, t. i. hogy a 63 vagy hány tudományos nyilvános könyvtárak is kapjanak ingyen példányokat.

Megnyomorítottak bennünket e nélkül is kellőképp.

Hogy minő alapos munka volt ez a törvény, legjobban bizonyítja, mikép érvénybelépte óta folyton módosítják, reparálják és magyarázzák alispáni, királyi ügyészségi meg miniszteri rendeletekkel. És külön gloszszákat ír még hozzá az akadémiai, muzeumi könyvtár meg a központi statisztikai hivatal; melyet lógósnak nyertünk potyapéldányra.

A könyvnyomdász — miként más mesterember — túlnyomó részben elemi iskolát alig végzett fiúkból lesz: miként igazodják el egy ily képzettségű, egyéb gondokkal is bőven megterhelte ember az össze-visszagyarázott sajtótörvény idevonatkozó részén?

Éppen itt vannak kezemnél ezek az akták. Bizony Isten, mondom, ha végigolvasom azokat, nem tudom mit kell tennem és mit nem.

Körülbelől így áll a dolog.

A főszolgabirói hivatal csak havonta egy — ha akarja két — kimutatást; ismét ha akarja: a nyomdában készült összes termékekről, de megelégedhetik csak a szellemi termékek kimutatásával is. Mint ahogy vegyesen is készül ez az egész országban.

A sajtótermékből kap esetről-esekre megjelenéskor a királyi ügyész egy példányt, melyet ma direktje terjesztünk be; de a mult évben két példányban a szolgabíróság útján küldtük meg.

Negyedévkor kap az akadémia, a muzeum, a statisztikai hivatal két-két példány kimutatást és a sajtótermékeket.

Mit kap ekkor a hatóság? Havi kimutatást, negyedévit vagy mindkettőt?

Ezenkívül jön még havonta az A) minta, melyet pl. nekem a ki lapot nem adok ki és nem is fogok soha kiadni, állandóan be kell *nemlegesen* terjesztenem. Nem csunya bürokratizmus ez?

Térjünk vissza a sajtótermékekre.

A mult év december havában 2324 frt 81 kr. forgalmam volt és minthogy ez névjegyekből meg más apró-cseprő kis példányszámú munkákból képződött, mint bizonyítani tudom, 938 tételből állott. Szellemi termék egyetlen egy volt közte. A vasuti értesítő kihordónak újévi köszöntője, melynek szövegét egy régi komáromi naptárból vettem kölcsön. És ezért készítek 24 nagy folió oldalra (oldalanként 40 sorral) *terjedő kimutatást*, nem tudom egy-két vagy nyolcz példányban és folytassam ezek készítését havonta meg negyedévenként és hogy képes legyek megcsinálására vezettem ugyanezt a 938 tételt a megrendelési könyvembe.

Szegény Bach! Mit adtál volna fénykorodban egy ily magyart nyomorgató eszméért?!

És mindezt miért? Mert az 1848-iki sajtótörvény idevonatkozó három sorból álló világos és értelmes rendelkezése nem volt büntető klauzulával ellátva és így egyik-másik nyomdász nem tett annak eleget.

Kérem, minket e törvény ily defektussáról csak a közoktatásügyi miniszter úr világosított fel az 1897. évi XLI. törvényjavaslat benyújtásakor mondott indokolásában; tulajdonképen tehát nem ezért nem tettünk annak eleget, hanem mert az erre hivatottak elmulasztották szorgalmazását és mert nagyon sok paraszt vagy mesterember fiából, — meg a szabad ipar révén — handlékból, vigéczezből és egyéb existenciákból lett nyomdászok nem is tudtak a sajtótörvény létezéséről.

Most aztán tudunk mindnyájan! Hanem mutassanak oly nyomdászt, a ki eleget tesz neki! Vagy a ki képes eleget tennie? Aradon láttam egyet, a ki névjegyekből, meghívókból, pinczér-számolóczédulákból, gyászjelentésből és más százféle apróságból, abrosznagyságú quodlibet-képeket állított össze és azt a hány tellett — negyedévenként — azzal a jó lélekkel terjesztette a kir. ügyészséghez, hogy ő most eleget tett az 1897. XLI. törvénynek.

Mi pedig, a kik ezt nem tudjuk vagy akarjuk utánozni, kénytelenek vagyunk állandóan tudva és akarva *törvényt szegni* és lesni, hogy mikor sózzák reánk — a most már meglévő büntető záradék alapján — a 300 forint büntetést; illetve minthogy 300 forintja vidéki

nyomdásznak nincs — (hát önöknek kedves fővárosi kollegák?) — műszere meg csak az el nem vehető legszükségesebb: tehát helyesebben leshetjük, hogy mikor csuknak be bennünket, mindnyájunkat.

Engemet 17.806/1898. k. ii. szám alatt a kir. ügyészség már megfenyegetett vele. Kérem tehát nagyon a Nagyméltóságú igazságügyi miniszter urat, kegyeskedjék odahatni, hogy ez ügyben *országszerte egyszerre* tartsanak vizsgálatot és egyszerre hozzanak ítéletet, hogy így *mindnyájan egyidejűleg* legyünk a dutyiban, mert másként a kint maradottak nagyon sok kárt tesznek az 1897 : XLI. törvényzikk *vértanúinak* munkakörében.

Gyoma, 1899. augusztus hó.

Kner Izidor.

A reprodukció általában.

A színnyomás.

Mindama színes festékek közül, melyek a könyvnyomtató-sajtóhoz alkalmasak, itt azokat nevezzük meg, melyeknek kezelése legkönnyebb és legegyszerűbb, egyszermind a legszebbek és legélénkebbek a könyvnyomdászatban előnnyel használhatók között.

Minden alapszínből van többféle, melyek egymástól eltérő sajátságokkal bírnak és melyek keverése által az összes lehetséges színárnyalatok összehozhatók.

A fehérben hosszú ideig az úgynevezett kremzi fehér volt az uralkodó szín, később még egy másik jött hozzá, a mely bár az előbbit fedőerőre semmiképp sem érte el, de mégis közönséges munkáknál és keverékek-nél a legtöbb színnel, rendkívüli olcsósága és könnyű kezelésmódja által oly szembeszökő előnyt nyújt, hogy többé nem nélkülözhető s ez a czinkfehér. Fehér színt tisztán a legritkább esetben használnak, szokás szerint színkeveréshez veszik azt.

Sárga színből ezelőtt csak a krómsárgát birtuk, később ehhez is a még nagyon szép és világos czink-sárga csatlakozott, melynek zöldszínkeveréknél jelentékeny haszna van. Egy kevés fekete szín hozzátétele által pompás olivásárgát vagy olivfeketét kapunk.

Veres szín sokfajta van, ú. m. a karmin-lack vagy krapp-lack, müncheni veres, cinóber és króm-veres, az itt nevezettek könnyebb és minden lehető használhatóságuk végett a többiek közül kiválnak. Az ügyes gépmester ritkán fogja úgy használni, a mint azokat a gyárak szállítják, ő mindig a nyomdai munkához illő megtört színárnyalatot keresi. Ha vereset feketével keverünk, úgy ez a szín elváltozik, a hozzákeverés mennyisége szerint: világos- vagy sötétbarnává. Szépiabarnát, sárga és fekete szín hozzátétele által kapunk. Fotográfia-barnát fekete és kék által. Narancsszint sárga által és lilát egyenlő rész kék által.

A kék színek közül az ultramarin (kékégszín), milori, bronzkék vagy aczékkék használtatnak leginkább. Az ultramarint használják a legnagyobb előszeretettel, miután az a legkönnyebb és a sárga szín mellett rendkívül hatásos. A kék színt mint kékes-szürkét és kékeszöldet is használják, a mely előidézhető világos színben, transzparinhoz feketének s egy kevés veres vagy sárgá-

nak hozzáadása által. A kék festékből sárga hozzátétele által zöldet nyerünk.

A zöld a kék és sárgának összekötetéséből áll. A mit már a kékről mondtunk, az itt is érvényes: a látszólag rikitó színárnyalatokat meg kell törni és narancssárga színekhez a zöld szín társítva különösen jól illik.

Bronz-nyomtatásnál az arany szín előnyomásához a króm-sárgát, veresrézhez a vereset s az ezüstnél világos kékét használunk. Ha a bronz mint utolsó szín vagy előnyomott színes felületre alkalmaztatik, úgy soha ne fedjük el a papirost előbb magnéziával bedörzsölni.

A három- vagy négy szín-nyomásnál csakis lackfestéket használhatunk, miután az csak a színek áttetszésén, lazírozásán alapul. A főtényező az egymásutánra nyomandó színek és színárnyalatok sorozata; a formáknak a helyes egymásba és egymásra illősége magától értetődik, az első forma sárga, a második veres, a harmadik kék, a négy színnyomásnál még egy fekete körrajtot nyomunk reá.

Háromszínnyomáshoz a festékgyárakban e célra alkalmas színek készíttetnek, csak a képnek megfelelőleg a színeket világosabbra vagy sötétebbre kell előkészíteni, a mint azt a színek összhangzata megkívánja.

Magától értetődik a papiros helyes megválasztása is. Hogy egy háromszínnyomás tisztán kifejezésre jusson, vagyis a színek természeti tisztaságukban érvényesüljenek, úgy csakis tiszta fehér papiros használható. Ehhez legalkalmasabb a műnyomópapír vagy pedig a halványan fényezett (matt glace).

A mi a színeket illeti, csakis jól eldörzsölt festékek használhatók, a melyek a hengerekre, annál kevésbé a formákra nem ragadnak. A hideg színek használatát kerülni kell, mert csak a meleg színek adnak a nyomdai terméknek kellemes és tetszetős külsőt.

A többszínnyomás alkalmazásánál az alkalmoszerű nyomtatásnál, a szedő és a gépmester viszik a főszerepet. A szedőnek, valamint a gépmesternek is a színek összhangzatáról ismerettel kell bírniok, ha ez mindkettőnél hiányzik, úgy rendes többszínnyomás kivihetetlen. A szedőnek előbb egy vázlatot kell készíteni és a gépmesterrel a színeket megállapítani, mielőtt a szedéshez fog.

A szedésnél a szedőnek a különféle vonalzatok, disztések, keretezések és betűk helyes alkalmazását szem előtt kell tartania, mert későbbi javítása vagy nagyobb megváltoztatása a már kiszedettnek épp oly hálátlan, mint időrabló. Ha egy vagy több színnyomat jó alkalmazásba, úgy a kész szedésről kevés festékkel néhány levonatot készítünk, a melyről a színlemezeket készítjük el. A végleges nyomtatás előtt még egy összes nyomtatási kísérletet teszünk, hogy esetleg a színekben vagy a szedésben változást lehessen keresztyülvinni mindkét fél izlése szerint. Födolog az, hogy a szedő a gépmesterrel összhangzásban dolgozzon.

A gyakorlatban kényszerülve vagyunk többé vagy kevésbé hódolni a közönség izlésének. Egyszerű emberek, kik gépies foglalkozásuk vagy más bármely okból többnyire csak nagyon csekély szépérzékkel bírnak, egy finom és gyöngéd színben kiállított nyomdai terméket bizonyos körülmények között alig vesznek figyelembe, míg néhány veres sor kiemelésével vagy más rikitó színnel teljes tetszésüket nyeri ki.

Gyakran halljuk azt az állítást, hogy színes muokákhoz veleszületett tehetséggel kell birni és hogy némelyik ebben a feltevésben az első sikertelen kísérlet után teljesen kedvét veszti. S ez nagyon sajnós. A kinek az ügghöz jóakarata, kedve és szeretete van, az fényes tehetség nélkül is eltulajdoníthatja s szemeinek ezt a gyakorlatot megszerezheti, a mely mindenestre szükséges, hogy durva balfogásokat, hibákat el ne kövessen. Jó mintaképek mellett, melynek természetesen nem minden színezett nyomdai termék tekinthető, a kiképzéshez semmi sem alkalmasabb, mint a természet általában, a virágok tanulmányozása. A lepkék világa a szín pompás példányaival gazdag tanulmányt nyújt. Az anyatermészet nem követ el hibát, azért az ő színösszetételeit mintául bátran felhasználhatjuk. Nagyon ajánlatos rendszer a színekben való kiképzésre és gyakorlatra a nyomdai termékek kiszínezése. Erre a célra lehízunk egy jobb nyomdai terméket, egy szép címlapot vagy más ehhez hasonlót elefántesont kartonpapírra és megkísértjük azt összhangzatban vízi festékkel színezni.

S habár az első kísérletek durvának s tarkának látszanak is, az által nem kell kedvünket elveszitenünk és visszariadnunk; jó termékek összehasonlítása által, minél előbb a helyes utat meg fogjuk találni.

A kezdő a következőket tartsa jól eszében: a színek csak akkor hathatnak harmonikusan, ha azok egymás mellett állanak, tehát például színnyomatú lapoknál, a melyek csak körrajz vonalait által vannak egymástól elválasztva. Azért fehér papiroson nyomtatott fekete és veres szín más színek nélkül nem összhangzó, mert az összhangzat éppen a papiros fehérsége által semmisítetik meg, s jelen esetben a két színes nyomás csakis nagyobb feltűnés által történhetik. Ha ellenben a nyomdai termékhez zergeszín (chamois), vagy rózsaszín papirost használunk, úgy az összhang helyre volna állítva, mivel éppen a papiros színárnyalata színelaphatással bír.

A mint az a művészeknél el van fogadva, csak három alapszín van: kék, sárga és veres. Ez a három alapszín, ha teljesen egymásra nyomtatnak, a fekete színt adják, s az egymásra való nyomtatás által különféleképp recézett lemezen, a többi összes színeket lehet előállítani elméletben, mert a nyomdai termékeknél még eddig teljesen senkinek sem sikerült. Eltekintve attól, hogy nem minden festék alkalmas teljesen a háromszínyomáshoz, a nehézség a megkivántató fölött hasonló festék megadása mellett a nyomtatás alatt a színeknek vegyészeti előállításában is fekszik.

Nádor Lajos.

Szomorú évforduló.

Már ötödször fog beköszönteni az ősz azóta, mióta a nyomdásztanoncz-szakiskola létesítése ügyében a Szakkör a mozgalmat megindította.

Az iskolai szorgalomidő minden irányban megkezdődik ismét nemsokára. Az elemi és középiskolák mellett látjuk élénken folyni a tanulást a különböző szakiskolákban is.

Évről-évre leszámolnak szép sikereikkel a pinczér- és órá-szakiskola is.

Ámde, sajnós, a nyomdásztanoncz-szakiskola még mindig késik az éji homályban!

Pedig már megmozdult ez ügyben minden érdekelt testület.

Mellé állt mindenki, a ki csak hivatva van az intézmény létesítését előmozdítani.

De a nyomdásztanoncz-szakiskola csak nem tud megszűlni. Évről-évre biztatjuk magunkat, hogy ha ez őszre nem is sikerült életre hozni, majd a jövő őszre bizonyosan!

S ime ismét eltelt egy esztendő, a nélkül, hogy legkisebb reményünk lehetne az idén is létrehozni a szakiskolát.

Azt hittük pedig, hogy ha olyan tekintélyes testület is felkarolja az ügyet, mint a főnökegyesület, mégis csak meg fognak valósulni ebbeli reményeink.

Azonban mit látunk? Még csak embrióban sincsen a szakiskola, noha az ősz, az új iskola-év ismét itt van!

Alig is lehet reményünk már, hogy az idén ez létesüljön, mert az ügy a főváros kezében lévén, ott az hamarosan keresztül nem hatolhat a többféle illetékes fórumokon.

Pedig a dolog oly igen egyszerű. Voltaképen alig igényel bármely részről is különösebb áldozatot.

Csak egyszerűen csoportosítani kellene a nyomdásztanonczokat az esti iskolákban és szakszerűleg szervezni az oktatást.

A fővárosnak és az államnak így is pénzébe kerül a tanonczok oktatása, mert tanerőket kell alkalmazni az oktatáshoz.

Itt is úgyszólván csak a tanerők díjazása kerülne pénzbe, a mit esetleg amonnan lehetne kiharítani.

Avagy ne hasítsuk ki e költségeket az esti ipariskoláktól, hanem csak vegyünk el az ez esetben az ipariskolákból úgy is fölösleges tanerőkből egynehányat és helyezzük át a nyomdásztanoncz-iskolához.

Ily alapon csakis a szakoktatók díjazásáról kellene gondoskodni, a mit az ipariskolánál fölöslegessé váló tanerők után felmerülő megtakarításokból is lehetne fedezni.

De ha ez akadályokba ütköznék is talán, hisz ott van a főnökegyesület, mely kész anyagi áldozatokat is hozni az ügynek.

Ne vesztegessük tehát már tovább az időt. Lássunk komolyan a dologhoz,

Adjunk be közösen az összes nyomdásztestületek egy kérvényt a fővároshoz, a melyben sürgessük meg a szakiskola létesítését és a melyben fejtjük ki nézeteinket a szakiskola minél könnyebb létesítésére nézve.

Ha ily általánosan adunk kifejezést ebbeli kívánalmainknak, alig hiszem, hogy az ügy megoldásra nem kerülne, miután belátná a főváros hatósága, hogy a nyomdásztársadalom mennyire át van hatva ennek szükségétől.

És pedig kezdje meg e tekintetben a mozgalmat a Szakkör, mely az egész mozgalmat különben is indította.

Szerkesztszen mielőbb egy beadványt a fővároshoz és kérje fel az összes nyomdásztestületeket, hogy aláírásaikkal járuljanak hozzá.

Végre is egyszer már véget kell vetni ennek a kindódságnak és életre kell hoznunk a tanoncziskolát, mert

elég szégyen, hogy oly sokáig nem birunk vele zöld ágra vergődni.

Ha az ügyet erősebben felkaroljuk, talán sikerül még az idén is létesíteni azt, noha az idő már kissé előrehaladt.

De ha az ügyet nem sürgetjük, talán nemcsak a jövő évre sem létesül a szakiskola, de lehet, hogy egészen a poros akták közé fog kerülni, a honnan nem léssen többé feltámadása.

— cz.

A cinkmaratás.

(Kemigrafia, fotocinkografia, autotípia.)

(Folytatás.)

Az autotípiák maratása.

Az előbbi fejezetben ismertetett különféle átviteli eljárásoknál a lemezt mindenütt abban az állapotban hagytuk el, midőn a maratás kezdetét veheti.

Az első eljárásnál a lemezt behintettük finom porrá tört aszfalttal, kezdjük tehát hozzá annak kimaratásához. Először is nagyon elvékonyított salétromsavval (1 rész salétromsav 100 rész víz) öntjük le a lemezt két-háromszor, hogy felülete homályossá váljék, aztán gyorsan leöblítjük és legyezővel vagy fújtatóval megszáritjuk. Ha szükséges, most retusírozhatjuk a képet (azaz az olyan sötét helyeket, melyekben fehér mélyedések nem kellene, befedjük aszfaltlakkal).

Ha a másolás olyan negatívról történt, melyen a szélvonalak nem voltak bekarcolva, úgy azt most a lemezre rajzoljuk tollal. Erre a célra vagy autografiai tust, vagy közönséges aszfalt-oldatot használunk. A tust desztillált vízben kellő folyékonyságúra oldjuk, az aszfaltot pedig terpentinben, melyhez egy kevés masztixot és fehér viaszt adtunk. Az így előállított folyadék bármelyikének oly sűrűségűnek kell lennie, hogy a tollból könnyen folyjon, a nélkül, hogy összefusson. Ugyane folyadékkal csináljuk a kifoltozásokat és esetleg írjuk a kép egyik sarkába a cégjegyet, persze negatív betűkkel.

Miután a lemezt nagyítóval megvizsgáltuk és azt vetjük észre, hogy a világosabb részekben imitt-amott piszok került a pontok közé, azokat karczóló tűvel gondosan eltávolítjuk, aztán a lemez hátát és a képtől fél centiméter távolságra széleit is bevonjuk sellakkal. Most a lemezt félreteszük száradni és közben az előbb használt savas fürdőt egy százalék salétromsavval megerősítjük.

Most ismét előveszük a lemezt és azon a felén, melyen a kép van, a sellakkal bevont egyik szélén karczóló tűvel egy szélesebb vonalat karczolunk be a rétegbe. Ez képezi a maratásnál a jelzőt, melyhez ujjhegyünket időnként hozzáértetve, megtudjuk, hogy mily mélyre haladt a maratás, aztán a lemezt a savas fürdőbe helyezük és ott addig hagyjuk, míg a jelzőn észrevehető mélyedés lesz érezhető.

Hogy a maratás mily hosszú időre terjedjen, arra lehetetlen pontos meghatározással szolgálni, mert különböző körülmények, pl. a hőfok, a cink tulajdonsága, a sav tisztasága és a rajz ellenállhatósága stb. befolyással lehetnek. Azért a maratást gondosan figyelni kell és a mint hajlandóságot veszünk észre a túlmaratásra, a lemezt azonnal ki kell venni a savból és vízzel

jól leöblítve megszáritani. Ha a lemez megszáradt, szirupvastagságú gummioldatba (melyhez negyedrésnyi gallussav-oldatot adunk) mártott puha szivaccsal bedörzsöljük és legyezővel ismét megszáritjuk. Száradás után a lemezt vizes szivaccsal megnedvesítjük, hogy a gummi nagyobb részét eltávolítsuk róla és még nedvesen bőrhengerrel feladott edző-festékekkel behengereljük.

Az edzőfestéket készen szerezhetjük be, de jobb, ha magunk készítjük a következő módon: Egy vasfazékban 250 gr. közönséges könyvnyomdai festéket addig melegítünk, míg az folyékonyvá lesz, aztán hozzáadunk 50 gr. sárga viaszt és 50 gr. kolofont s folytonos kavarással mellett addig melegítjük, míg ezek teljesen feloldódnak és összevegyülnek. Ha erősebbnek kell lenni a festéknek (pl. a tisztító-maratásnál használnak), úgy a vegyítékhez nagyobb mennyiségű kolofont vagy egy kevés aszfaltot teszünk, ellenben ha vékonyabbnak kell lenni, úgy 10 gr. fagyút és 10 gr. velencei terpentint adunk a fenti mennyiséghez. Ha a festék nagyon megkeményedik, középerős kenczével elvékonyíthatjuk; azonban a festék túlságos elvékonyításától óvakodni kell, mert az a lemezt elmázolja. A hengerre is csak keveset kell belőle fölvenni.

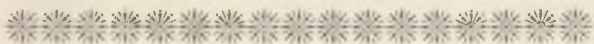
A behengerelés következőképpen történik: Az előbb említett festékből egy keveset a festékköre kenünk, azt ott jól eldörzsöljük és a megnedvesített lemezen a henger — *nem* gyors tempóban és nem erős nyomással — egyszer előre és hátra toljuk, aztán megfordítjuk, hogy a henger ne ugyanazon helyen érintkezzen a lemezzel, hol egyszer már érintkezett. Mielőtt így öt-hatszor behengereltük a lemezt, közben szükségesnek fog mutatkozni azt újból megnedvesíteni. A megnedvesítés és behengerelés műveletét így addig folytatjuk, míg a kép teljesen és jól el van látva festékekkel; de azért túlsokat még se rakunk rá. Ha hengerelés közben a kép elkenődésre mutat hajlandóságot, úgy a gummival tisztítjuk meg. A hengerelésnél mindig figyelembe kell tartani azt, hogy a gyors tempóban való hengerelés a festéket leszedi, míg a gyöngye nyomású, lassú hengerelés gazdagon adja le. Miután a lemezt eléggé behengereltük, tiszta vízbe mártott szivaccsal lemossuk, víz-sugárral jól leöblítjük, legyezővel megszáritjuk, kolofonporral behintjük és leporozzuk. Most megmelegítjük a lemezt, hogy a gyantapor olvadásba jöjjön, lehűtjük, a fürdőt 1%-al erősebbre csináljuk, újabb marató jelet karczolunk a lemez szélére és tovább fürdetjük.

A második maratásnak körülbelül egyformának kell lenni az elsővel. A kettő együtt aztán elegendő mélységet ad, de azért még egy u. n. tisztító-edzés szükséges. Ehhez a lemezt kissé megmelegítjük és erős szőrkefe segítségével erős lúggal vagy terpentinnel alaposan lemossuk, aztán puszpángfa-fürészporral addig dörzsöljük, míg az teljesen tiszta és fényes lesz s a pontok közt legkisebb festéket sem észlelhetünk. Most a tiszta kövön egy kevés erős edző-festéket a tiszta hengerrel eldörzsölünk, úgy, hogy a hengeren csak igen vékony réteg legyen belőle és festékesomóktól vagy portól, rostoktól teljesen mentes legyen. Ha az edző-festék igen erős, egy kevés terpentin-olajjal vékonyítjuk el, de ez esetben a behengerelés előtt időt kell hagyni, hogy a terpentint a hengerről elgőzölöglessen.

A megtisztított és teljesen száraz lemezt most, egy-két tiszta papírt téve alá, sima kőre vagy asztalra fektetjük, aztán addig hengereljük, míg a képen elegendő festéket terítettünk el. Ha a lemez nehezen venné fel a festéket, úgy gyöngén megmelegítjük. A képnek erősen feketének kell lenni, mielőtt a hengerelést beszüntetnénk. Ekkor megmelegítjük a lemezt annyira, hogy a homályos festék fényes feketébe menjen át rajta és lehűtjük. Míg a lemez lehül, a fürdőt annyi vízzel, mint a mennyi már a tálban van, elvékonyítjuk, mert a maró-savnak most nagyon gyöngének kell lenni, vagy pedig új, 2°/o-os gyöngre fürdőt készítünk, melyben a lemezt rövid ideig maratjuk.

Ruzicska Gyula.

(Vége következik.)

CSARNOK.

Egy öreg nyomdász.

(Folytatás.)

Nérsze a kis fiú — a barátságos arcok láttára — mindent megígért, s ígéreteit be is váltotta mindig, azaz addig a pontig, a midőn mesternéje kis gyermeket akart neki adni — ringatni. E kívánság ellen erélyesen tiltakozott. S mikor kérdezték tőle, hogy hát miért nem akarja ezt a dolgot is elvégezni, azt válaszolta, hogy: ez nem dolog; ez csak asszonyoknak való játék s nem férfiakkal! Mestere igazat adott a fiúnak, s ha kellett, inkább ő maga vette föl a gyermeket, de neki többé nem parancsolta.

Ügyes és szorgalmas fiú volt a kis Schutzengl, a mit eléggé bizonyít az általa féltékenyen őrzött *felszabadító-levél*, a mely vászonra volt felhúzva; ámbár így sem tudta megvédeni a rája nézve oly értékes okmányt az idő vasfogától, a mi mindent elemészt...

E felszabadító-levél tanúsága szerint Schutzengl Gerzson 1810-től volt inas 1818-ig, a mikor mestere felszabadította. A tanulási idő alatt igen szorgalmasnak és megbízhatónak bizonyult, s miután még a nyomdász-mesterséget is igen alaposan elsajátította, tanító-mestere ajánlja őt minden önálló műhelyben dolgozó mesternek.

Egy kis utánszámitással megtudhatjuk, hogy a kis fiú a mint a barátoktól megszökött, még öt évig járt iskolába, 16 éves korában lett nyomdászinas és 24 éves korában szabadult fel. Tanító-mestere tehát nagyon becsületes ember volt; sokkal becsületesebb, mint sok mai nyomdatulajdonos, a kik iskolázatlan fiúkat vesznek fel tanulókkul.

Schutzengl Gerzson felszabadulása után még öt évig volt tanító-mestere műhelyében s akkor is csak azért hagyta ott, mert mesterének lánya nem akart hozzá menni feleségül.

Az ő forrón szerető szíve helyett inkább egy bolond francziát választott, a kivel elment világgá. (Igy beszélt nagy meghatottsággal az öreg.)

Első szerelmében csalódva, nem házasodott meg soha.

Kérdésemre, hogy miért nem házasodott meg, azt válaszolta:

— Mi az ördögnek vegyek nyugót a nyakamba, ha nem muszáj?! Ha azt nem kaptam meg, kit igazán szerettem, más nem kell...

Kikisaraztatása után föltette magában, hogy bebarangolja a világot. Vándorbotot ragadva, elindult Németországba. Sorsa Berlinbe vezetete, hol megakadt és dolgozott egy évig. Berlinből távozva, Stettinben, Königsbergben, majd Boroszlóban dolgozott. Nyughatatlan vére — vagy mint ő mondá: szerelmi bánata — itt sem hagyta nyugton. Elindult s bejárva Oroszországot, kiment Ázsiába, a hol utazással hét évet töltött el. 1832-ben, 38 éves korában, jött át a Kaukázuson Törökországba. 1834-ben egy álló esztendeig időzött Magyarországon. Állítólag dolgozott is Nagy-Szebenben három hónapig. Hogy kinél, azt már nem tudta megmondani.

Éppen 99 éves volt, mikor vele találkoztam, de azért Magyarországot geográfiailag úgy le tudta festeni, hogy szinte bámultam. Bármely ifjú magyart megszegényíthetett volna e tekintetben tudományával. Meg tudta mondani a legapróbb részletekig, hogy hol fekszik valamely város, milyen hegy, milyen folyó közelében, milyen nép lakja, milyen a viselet stb. Csodálatra méltó emlékezőtehetsége nem hagyta cserben soha, s ha valamiről kérdeztem, oly ügyesen és világosan válaszolt, mintha egész életét a kérdezett helyen vágy annak közelében töltötte volna. S ha valahol vendégszeretően fogadták, azt épp úgy meg tudta mondani oly hosszú idő múltán, akárcsak én azt, hogy Magyarországon utaztomban engem egyszer — Bohon Lajos barátommal együtt — Czegléden egy parasztasszony meghitt (egyenes kérés nélkül) szállásra, a mikor csirkepaprikást kaptunk vacsorára, az első szobában aludtunk jó puha ágyon együtt (t. i. Bohon Lajossal), reggelire meg jó paprikás szalonnát fekete kenyérral (pálinkát a szomszéd hozott), útravalóul pedig hatalmas darab kenyeret és érett túrórt kaptunk.

E szíves vendéglátást sohasem feledem s azt hiszem, Bohon barátom sem, a ki különben kezét akart csókolni a parasztasszonynak búcsúzáskor — annyira meg volt hatva.

1835-ben Drezdában dolgozott az állami nyomdában, 1836-ban Svájcban, Baselben, 1837-ben Rómában, 1838-ban ismét Drezdában dolgozott, a hol kibirta négy évig. Ekkor valami korcsmai verekedés miatt — a mely alkalommal egy parasztsuhanczot, a ki késsel rontott neki, az első emeletről az ablakon át lehajított, hogy az kezét-lábát törte — szökni volt kénytelen nemcsak Drezdából, de Szászországból is. Bujdosás közben Hollandiába vetődött. Itt éppen akkor verbuváltak olyan katonákat, kik a gyarmatokra akarnak menni jó fizetés mellett. A most már 47 éves Schutzengl azt gondolta magában, hogy mivel őt úgyis üldözik a németek között, hát inkább elmegy ő is a hollandiai gyarmatokra. Egy márka napi zsold és teljes ellátás mellett elszerződött egyelőre hat esztendőre. Elvitték Borneo-szigetre, a hol — miután megtetszett neki a katonáskodás — 15 esztendőt töltött.

Roppant sokat tudott mesélni az itteni harcokról, viszonyokról, életmódról, népekről stb. Igen szívesen beszélt itteni tartózkodásáról, hogy milyen jól ment dolga. Lehet, hogy sokszor Hári Jánoskodott is egyet-

egyed beszéd közben, no de azért sohasem rontottam el kedvét, hűségesen elhittem neki mindent.

Beszélte a többek között, hogy a gyarmatokon békében katonáskodni gyerekség. A katonák azt tehetnek, a mi nekik tetszik. Egész napon át halászhatnak, vagy az őserdőkben vadászhatnak; szóval nappal szabadjára vannak eresztve. Csak este, mikor a jelző kürtző megszólal, kell mindenkinek lakását elfoglalni, hogy hívásra megjelenhessenek. A katonákat itt nem kaszárnnyáka szállásolják, hanem mindenkinek van egy csementből és agyagból készült külön lakóháza, a hol azt csinálhat, a mi neki tetszik — még feleséget is tarthat. Sőt azt is mondta az öreg Schutzengl, hogy minden katonához megérkezéskor egy-egy fekete feleséget rendelnek ki, a kít azonban minden katona megbecsülni tartozik. S hogy ha egy ilyen fekete feleség legalább 15 évig egy és ugyanazon hadfival együtt él, épp úgy joga van az 50 márka nyugdíjra havonta, mint a férfinak a 100 márkára.

Ez utóbbi állítás egy kissé gyanúsnak tűnt föl előttem, mindazonáltal ráhagytam az öregre, hogy úgy van s erősen biztattam, hogy elhiszem, a mit mond.

1856-ban — 62 éves korában — került vissza Borneo szigetéről Európába. Szolgáltatáért egy csomó érmet kapott és egész életén át 100 márka nyugdíjat húzott havonta Hollandia hadipénztárából.

Ezután nyomdában alig dolgozott már számbavehetőleg. Egyedül Prágában húzta meg magát egy és fél évig. A többi helyeken rendszeren csak 1—3 hónapig dolgozott. Nem tudott már a szekrényénél állni, hozzá szokott a szabad élethez.

1861 óta már nem is dolgozott nyomdában; 1862-ben kivitorlázott Amerikába, honnan négy évi tartózkodás után, 1866-ban visszatért. Az osztrák-poros háború ideje alatt Brassóban tartózkodott, egy jó barátjánál, a ki akkor itt dolgozott. Ez hálából tartotta őt magánál, mert életét mentette meg Prágában. Fürdés közben ugyanis görcsöket kapott s már-már a hullámok áldozata lett, a mikor a 63 éves Schutzengl a Moldvába vetette magát s a fuldokló kollegát megmentette.

Nagyon sokat utazott, bejárta a világ legnagyobb ismert részét, Európát keresztül-kasul, de arra nem tudta magát rászánni, hogy Franciaországba menjen. Gyűlölte ezt az országot s nem is szeretett ott lenni, a hol francziák voltak, vagy a hol francziákról szó volt.

Hogy miért, az az ő titka. Valószínűleg azért viseltetett oly ellenszenvvel a francziák iránt, mert szerelmesét egy francia vitte el feleségül. Mily régen volt, és még mindig nem tudta elfeledni! . . .

1870-ben ő is küzdött a francziák ellen. Metz ostrománál sebet is kapott, a mi után a csapatkórházba került. 76 éves kora daczára kiheverte sebet s ismét a harctérre ment, hogy tovább küzdjön ama nemzet ellen, a melynek egyik fia tönkre tette élete boldogságát.

Mily óriási lehetett fájdalma, hogy oly gyűlöletet táplált szívében a francziák ellen! . . .

1871 óta csak hányódott ide-oda; jól élt, nem dolgozott semmit, ismerős volt mindenütt, nem bántotta soha senki, még a csendőrök sem; ha valahol megjelent, már messziről üdvözölték őt: Grüss Gott, Vetter Gerson!

Venkovits Károly.

(Vége következik.)

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

E rovatban bárki tehet röviden fogalmazott közérdekű szakkérdéseket, a melyekre a feleletet mindig a követhető számban, ugyanaz alatt a szám alatt adjuk, a mely szám alatt a kérdést tették. De nemcsak kérdéseknek, hanem az azokra vonatkozó feleleteknek is szívesen adunk helyt.

Kérdés.

5. Lehet-e autotip-klisé (raszteres háttér) merített papírra nyomni? Ha igen: miként? Megjegyzendő, hogy e papír rendszerint fél-símitott.

A M.

VEGYESEK.

Schweiger Mór. Csöndes jubileumot ült a Franklin-nyomda személyzete a múlt hónapban. Egyik vezetőjének, *Schweiger Mórnak* tartották meg huszonöt éves jubileumát. Ennyi idő óta áll *Schweiger Mór* a szedőosztály élén mint technikai művezető. Olyan ritka nyomdász ő, a kivel úgy a személyzetet, mint az üzlet egyformán meg van elégedve. Alantasai a humánus felebbvalót és mesteröket tisztelik benne. Az üzlet pedig egyik oszlopának tartja a képzett szakembert. A tisztult magyar nyomdászülés megteremtésében *Hirsch Lipót* igazgató mellett nagy szerep jutott *Schweigernek*. Igazi jobbkeze volt ő felebbvalójának, a kivel együttesen oly sok szép alkotással gazdagították a magyar könyvpiacot. Ha valamely jelentősebb munkát kaptak a kezökbe, előbb áttanulmányozták azt együttesen, a czímlaptól kezdve az utolsó jegyzetig. Czímekre, beosztásra, főképen pedig magára a czímlapra nagy gondot fordítottak. Tíz-tizenöt mintát is szedtek, míg egyet véglegesen jónak találtak. Tisztelték a szerzők véleményét; de ha csak lehetett, meggyőzték azokat szaktudásukkal a maguk ízlésének helyességéről. Minden munkájukra rányomják egyéniségök bélyegét. Ha kinyitok egy Franklinban készült könyvet, nem nézem az impresszumot, mégis tudom, hogy hol nyomták. A betűk, a papiros, az elrendezés: mind együttesen és külön-külön elárulják azt. Még a különösködésökben is van valami, a mit mások nem tudnak úgy utánozni. És ez a nagytehetségű szakember, a kinek kezemunkáját az egész ország művelt közönsége ismeri, azt hiszi, hogy őtet még a nyomdászok közül is csak azok ismerik, a kik a Franklinban dolgoznak. Hát ha személyesen kevesen is ismerik; de a nevét éppen úgy emlegetik az államnyomdában, mint teszem fel Csáktornyan a *Fischel Fülöp* nyomdájában. Igaz, hogy ő nem járta be kétszer a világot, még kondíciójában is csak három helyen volt. Gondolom 1850-ben született s 1862-ben ment tanulónak az Egyesületi nyomdába, a hol 1866-ban szabadult föl. 1870-től egész 1874-ig a *Heller-féle* nyomdának volt művezetője, a honnan 1874 július 8-án a *Franklin-Társulathoz* ment át, a szedőosztály művezetőjének. Ezt az évfordulót ünnepelte meg az intézet személyzete s mi is ebből az alkalmából emlékeztünk meg a magyar nyomdászok egyik kiváló képviselőjéről. Fogadjon tisztelt barátunk a mi elkésett, de igaz szívből jövő üdvözlőnk is az emlékezetes évforduló alkalmából.

Húszéves találkozó. A régi *Ellenőr* napilap személyzete 1879 augusztus 14-én *Tanay Ödön* tördelő indítványára elhatározta, hogy húsz év múlva, ha életben maradnak, találkoznak szent István napján a zugligeti Disznófő vendéglőben. Az akkor 14 főből álló szedő- és correctori személyzethől csak 7-en érték el a munkás-életben bizony kétszeresen hosszú időt és pedig *Wohl* (most *Hegedűs*) *Jakab*, *Grünfeld Kálmán*, *Lipter János*, *Weisz Mózes*, *Naschitz Ferencz*, *Jaiteles* (most *Jászai*) *Samu* és *Bleischütz Gyula*, kik a legelső kivételével mindnyájan jelenleg is tanult mesterségükkel küzdenek a mindennapi kenyérért; míg a többiek és pedig az indítványozó *Tanay Ödön*, *Demjén Károly*, *Szalay József*, *Hiller István*, *Fleischmann Izidor*, *Dögei József* és *Csizsek Antal*, kidölte a küzdők sorából és több-kevesebb idő óta pihenik az élet nyújtotta fáradsalmukat a mindent kiegyenlítő nyugalmas anyaföldben. — Az életben levő hét szaktárs most megemlékezve húszéves fogadásukról, 20-án délelőtt több régi barát kíséretében kivonult az indítványozó *Tanay Ödön* sírházhoz, hogy azt megkoszorozza; a kegyeletes aktusnál az Ébredés-dalkör is megjelent, két gyönyörű alkalmi dal precis előadásával emelvén a kegyeletteljes hangulatot. A megemlékező beszédet *Jászai Samu* tartotta, szívből jövő rokonszenves hangon méltatva *Tanay Ödön* emléket; az érzéssel elmondott szép beszéd könnyeket csalt nem egy régi hajtárs, különösen azonban a jelenlevő családtagok szemébe. Délután a Disznófőnél volt a szép kis ünnepély vigabh része, a melyre az életben lévő hét szaktárs, ezek családtagjai, *Tanay Ödön* családja és

rokonsága és egy pár jó barát gyült egybe. Igen szép felköszöntők voltak a találkozást meg nem ért jó szaktársak emlékére, az életben maradtokra, a megjelent vendégekre, míg végül a hét találkozó, Tanay József indítványára a nap emlékére egy miniatúr-albumocská ezüstlapjaira írták be nevüket és azt örök emlékül a mélyen meghatott özv. Tanaynéknak adták át. A társaság vidám cigányzene mellett késő estig poharazgatót, beszélgetve régiokról és gondolva a jövőre, mely hogy sokkal kevésbé legyen küzdelmes, mint az elmúlt 20 év, szívből kívánjuk derék szaktársainknak.

A székes fővárosi házi nyomda, mely eddig a lipót-utcai városház pinczejében volt elhelyezve, — mint halljuk — átvándorol a Károly-kaszárnyába. A nyomda eddigi tevékenysége után itélve, némi bizonyossággal mondhatjuk, hogy e nyomda nem fog a hazai grafikai művészetnek annyi dicsőséget hozni, mint az ezeltől ötven esztendővel szintén a Károly-kaszárnyában működött nemzeti bankjegynyomda.

Streck N. Béla szaktársunk, a kassai Nauer-nyomda művezetője, augusztus elseje óta cégértársa lett főnökének és ezóta Felsőmagyarország legnagyobb könyvnyomató-intézete a *Nauer és Streck* cégét viseli. A cégváltást csinosan kiállított értesítő-levéllel tudatják a közönséggel.

A debreczeni könyvnyomdászok szakegyesülete július hó 30-án rendezte Gutenberg-ünnepélyét a Petőfi-dalkör közreműködésével. A szecessionisztikus irányban, magas formátumban készült szép programot a Csokonai-nyomdában készítették.

A szegedi Engel-nyomda személyzete e hó 13-án zártköri táncmulatságot rendezett. A máskülönbén csinos meghívón naturalisztikus természetű alapnyomást használtak, mely azonban halvány és elmosódott volta miatt bátran elmaradhatott volna.

Lapkiadók gyűlése. A magyar lapkiadók országos szövetségének nagybizottsága Nagyváradon e hó 13-án *Zitahy Simon* elnökleite alatt ülést tartott. A nagybizottság a szövetség célját vitatta meg, mely abból áll, hogy közös érdekeik előmozdításának és megóvásának és a sajtó erkölcsi és anyagi tekintélye emeltesse. Végre az alapszabályokat végleg megállapították.

Iparkiadókat Pozsonyban. Pozsony városában Frigyes kir. herceg védőségevel augusztus 27-től szeptember 17-ig helyi iparkiadókat lesz. Kiállítják a nagy- és kisipar, a szőlőművelés és kertészet és a felső-magyarországi háziipar termékeit.

A konzuli jelentések gyakran csak elkésve jutván az érdekeltség tudomására, a kereskedelemügyi miniszter intézkedése folytán folyó évi szeptember hó 2-ikától kezdve minden kedden, csütörtökön és szombaton este a magyar kereskedelmi múzeum kiadásában külön kiadvány fog megjelenni, mely tartalmazni fogja konzulatusaink legújabb jelentéseinek kivonatát olyképen, hogy a mint a jelentések a külügyminiszteriumba beérkeznek, minden kezelés előtt kivonathatnak s az osztrák konzuli közlöny szerkesztőségének rendelkezésére bocsátatnak, mely azokat ugyanazon időben adja ki német nyelven Bécsben, a mikor a kiadvány itt Budapesten megjelenik. E kiadvány a konzuli jelentéseken kívül tartalmazni fogja a kereskedelmi múzeum külföldi képviselősegei, tudósítói s levelezői jelentéseinek kivonatait is, valamint az összes hazai és nagyobb külföldi árlejtéseket, végül a legújabb vám- és tarifális közleményeket.

Szecessionista magyarság. A hazai kereskedelem magyarsága még csecsemőkorát éli. Igen előkelő és finom üzletek kirakataiban is lehet ilyen feliratokat látni: *»Bizonys szer a köhögés ellen«*. — Ezen bót hejiség augusztus 1-től fokva az 58. sz. alát létezik. (Megjegyzendő, hogy ez a hirdetés még *júliusban* volt az üzlet kirakataiban.) Vagy ilyen cégfeliratok is láthatók: *»Hajlított vashutor-gyáros«*. (Bizonysan púpos a szegény!) — *»Apró marhakereskedés«*. Ezek azonban oly hibák, hogy elkövetik sok esetben maguk az akadémikusok is. Hanem az a vignetta, a mit egyik Kossuth Lajos-utcai kereskedő ragasztgat a portékáira, az sok volna egy nagy marha kereskedőtől is, nem egy divatkereskedőtől. Az előttünk fekvő vignetta különben betűről-betűre így hangzik: *»Berényi es Fránkl női felöltő aruhaza Kosut. Loyosut-a.«* Biztosan külföldön csináltatták azt a vignettát azok, a kik folyton arra kérik a közönséget, hogy: *»pártoljuk a hazai ipart«*.

Az 1900. évben Párisban tartandó vilákiállításán résztvevő kiállítók tájékoztatása céljából már most közli a m. kir. államasutak igazgatósága, hogy úgy a kiállításra küldendő, mint az onnan visszaküldendő, el nem adott és ki nem sorsolt kiállítási tárgyak szállítá-ára a magyar és osztrák, valamint a bosznia-hercegovinai vasutak úgy az oda, mint a visszaszállításra nézve helyi díjszabásaiknak díjtételeiből, nemkülönbén az ezen vasutak egymásközi forgalmában fennálló kötelei árúdíjszabások díjtételeiből 50%-nyi mérsék-

lést engedélyeztek, a visszaküldés határidejét a kiállítás berekesztését követő hatodik hónapra terjesztvén ki. Az osztrák és magyar, valamint a bosznia-hercegovinai vasutak részéről engedélyezett kedvezmény mikénti alkalmazására vonatkozó feltételek, valamint a külföldi vasutak kedvezményei később fognak közzététetni.

Terjed a civilizáció. Püspökladányról eddig csak azt tudtuk, hogy ottan naponként sok vonat száguld keresztül-kasul és hogy vasuti restaurációjában pompásan megszarcolják az utasokat. Most azonban azt is följegyezhetjük róla, hogy beállott a nyomdászvárosok sorába. Valami *Deutsch* nevű szabadiparos és pántlikakereskedő terjeszti ott a világosságot. Mi eddig csak egy cégkártyát láttunk ettől a híres cégétől, de azt — ha mindjárt kisebbített alakban is — reprodukáljuk azonnal, hadd lássák olvasóink a legújabb szecsesszionista nyomdaternéket. Ehun van ni:

DEÉSÁNDOR

Püspök Ladány.

Szobafestő mázoló és cégéző; ajánkozik szobák termek egy egyszerű mint díszes festésére. továbbá **CZÍMTÁBLÁK** és **CZIMEREK** díszes előállítására. ugyszintén mindennemű épület és **BUTOR** mázolásra. a legmérsékeltb árakmellet, gyors elkészítésére válnakozok.

Isten tartsa meg sokáig *Deutsch* urat és jól berendezett nyomdáját a Barnum amerikai csodamuzeuma számára.

Az első magyar állatorvosi könyv Löcsén jelent meg 1656-ban. Teljes címe *»LOVAK ORVOSSAGOS Meg-próbált új Könyvtskéje:«* »le-irattott A' Brandenburgi Hertzeg és Fejedlem fő lovász Mestere TSEH MARTON által«. A címnap azt is megmondja, hogy *»németből fordítottot magyarra«*, sőt a kiadók úgy tüntették fel a dolgot, mintha Cseh Márton magyar ember lett volna. Igazi neve Martin Böhm volt és mint Lengyel Bálint a Természettudományi Közlöny augusztusi füzetében kimutatja, járt is Magyarországon, a hol több évig tartózkodott, de nem született magyarak. Kötünt ez életrajzából, melyet könyvének ötödik kiadásához a brandenburgi örgrófhöz intézett dedikáció alakjában megirt, vagy helyesebben mondvá: megíratott. Mert Tseh Márton, igazi nevén: Martin Böhm, nem tudott írni, a mi kütünik dedikációjának következő soraiból: *Sokan csodálkozni fognak rajta, hogy én, a ki soha írni-olvasni nem tanultam, könyv kinyomatására vállalkozni mertem. Mentsen ki, hogy sok-sokat tapasztaltam mesterségemben, a mi mindig jónak és hasznosnak vált be, s hogy az enyéim közt senki sincs, a ki magát az én mesterségemre akarná adni s a kivel tudományomat közölhetném. Helytelennek tartanám, hogy azt a kis tehetséget, a mit Isten rámbizott, magammal vigyem a sírba. Ez buzdítot, hogy »der ich doch noch nie kein Alphabet können lernen«, ezt a könyvet kinyomassam.« Magyarországra mint Kurtzbach ezredes inasa jutott el, később török fogságba jutott és előbb Egerben, aztán Konstantinápolyban szolgálta*

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

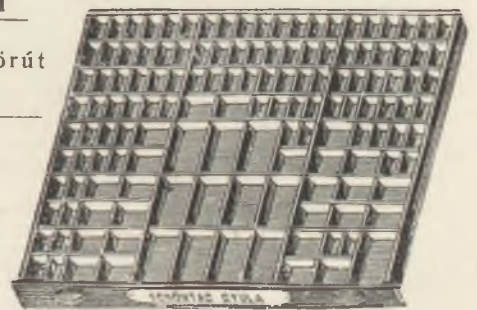
BUDAPEST

VI., Váczi-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.

Nagy szekrény
4 frt.

*
Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

a törököt. Ezen hányódása alatt megtanult magyarul és törökül, a mi nek későbbi életében sok hasznát vette. Az a hit, hogy Tseh magyar volt, sokáig tartotta magát és onnan eredt, hogy az élelmes löcsei kiadók, nagyobb kelendőseget akarván biztosítani a műnek, nemcsak a szerzőt tették meg magyarnak, de még a nevét is megmagyarosították. Munkája német nyelven tizenkét, magyar nyelven négy kiadást ért. Hogy ki volt a Böhöm-féle könyvnek magyar fordítója, az eddig ki nem tudódott. Igazán kár, mert magyarsága olyan, a minővel csak kevesen irtak 1656 körül.

Jubileum. Augusztus hó 1-én volt huszonöt esztendeje, hogy Zágrábban megalapították a királyi országos nyomdát, a *Narodne Novine* nyomdája czég alatt. Idővel a kormány váltotta magához a nyomdát, melynek élén mint kormánybiztos *Chlup Albert* osztálytanácsos áll; művezetője *Hörer Iván*, ki egy negyedszázaddal ezelőtt egyik alapítója volt az üzetnek. Főntérített napon ünnepet rendeztek a nyomdában; a kormánybiztos hosszabb beszédben elismerését és köszönetét fejezte ki a személyzetnek ez ideig tanusított sikeres közreműködéséért és *Khuen-Hédervary* gróf bánnak egy leiratát olvasta fel, melyben a jubileum emlékére az egész technikai és segéd-személyzetnek buzgó fáradozása elismeréséül egy hetikereset kifizesését utalványozta ki, azonkívül amaz alkalmazottaknak, kik huszonöt éven át az intézetben foglalkoztatva, önhibájukon kívül betegségbe esnek vagy rokkantság következtében munkaképtelenné válnak, keresetüknek ötven százaléka biztosítottik életfogytiglani segély gyanánt, a nyomda bevételeinek terhére, azzal a hozzáadással, hogy a jótétemény öt-öt további szolgálati év után tíz százalékkal javítottatni fog. A személyzet természetesen nagy lelkesedéssel fogadta a bann kegyes leiratát és fölkérte a kormánybiztost, hogy tolmácsolja a bannak a személyzet hálás köszönetét.

Ausztriában a nyomdai művezetők körében mozgalom indult meg, egy, a németországi faktorok egyesületének mintájára alapítandó segélyegyesület ügyében. A kezdeményezést a bécsi faktor-egyesület vette kezébe, mely e czélra lapot is fog kiadni *Österreichische Faktoren-Zeitung* cím alatt, melyből már szét is küldték a mutatónyiszámot. Az egyesület feladata lesz kölcsönös segélyt nyújtani tagjainak betegség, állásnélküliség és rokkantság eseteiben, valamint halál esetében a temetkezési költségek fedezéséhez és a hátramaradtok istápolásához hozzájárulni. Az új szaklapnak szerkesztője *Gött Rudolf*; első rendes száma október 1-én fog megjelenni. Egyelőre havonta fognak kiadni egy-egy számot.

Németországban a szedőgépek gyártásában napról-napra élelmebbé válik a versengés. Utóbbi időben a *Typograph* nevű gépet előállító gyár azzal dicsekedik hirdetményeiben, hogy nevezett szedőgép már tizenkét európai nyelv szedésére van berendezve, míg a régebbi szerkezetű *Linotype* gép mindeddig csak nyolczféle nyelvű szedés előállítására van szerkesztve.

Párisban folyó évi november hóban hirlapírók számára szakiskolát fognak nyitni. A *Figaro* több képből közli az iskola tantervét, mely szerint az a kacsatenyésztés rendszeres műveléséből, az ollóval való bánásmód elsajátításából és egyéb ily teendőkből fog állani.

Kérelem. Helybeli és vidéki olvasóinkat felkérjük, hogy a lapunk kék borítékán közölt nyomdajegyzék téves adatait velünk közölni sziveskedjenek, mert csakis így lehet az a czélunk megfelelő.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

L-r. Az Évkönyv számára szóló hirdetések kéziratát *Rencsisovszky Ferenc* szakköri pénztáros úrnál vannak. Ha tehát ön is hajlandó egy hirdetést szedni, úgy sziveskedjék majd szeptember közepén a pénztáros úr lakására elfáradni és ott kiválasztani azt a hirdetéskéziratot, a melyet szedni óhajt.

Cs. K. V. Ha januártól kezdve előfizet, úgy megkapja a múlt évben megjelent két ívet is.

Többeknek. Egy kis türelmet kérünk. Sorra kerül minden dolgozat, a mely megüti a mértéket. A rosszokról úgysis megmondjuk véleményünket.

Farkas és Fischhof uraknak. Köszönjük szépen a kék borítékon történt változásokról szóló értesítéseket.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

A lap papirosa *Moiret F. Ödön* papirnagykereskedéséből való.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* Főmunkatárs *Firtinger Károly.*

Telefon 62-79.

Kitüntette a császári sas használati jogával.

Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Szállit — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-
vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méllányos feltételek. — Szolid kivitel.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
Stáhlly-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadjatnak és pontosan eszközöltetnek.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA
Budapest
VI. ker., Gyár-utca 64.
Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű merit-
telt nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELVEM-
ÉS VIRÁG-
RELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

RAJZOK ÉS SZÉPIRÁSI-MUNKÁK
ELKÉSZIT:

PULJANOWSKI GY.
LITOGRAFUS, RAJZOLÓ
ÉS SZÉPIRÓ.

BUDAPEST, Izabella-u. 3.

Legnagyobb GYÁR
Ausztria-Magyarországban.

Hengeranyag.
Hengeröntés.

SCHIFF, SRPEK ÉS TSA

Budapest, VIII., József-utca 17.

FESTÉKEK könyv-, kő-, pléh- és fénynyomású
ezélokra.

KÖZÖMBÖSÍTŐ FESTÉKEK
HÁROMSZÍNNYOMÁSHOZ.

Legfinomabb dísznyomat-, illusztrációnyomó
festékek, könyv- és újságfestékek.

Törzsház: BÉCS.
*
Fiók: FLÓRENCZ.
*
Raktárak s képvisel-
etek a világ minden
fővárosában.
*
Gyári telefon 63-53.

Fluidicon, legjobb festék-konzerváló szer, a bőrösödést megaka-
dályozza, a hengerre száradt festéket feloldja.

Mindennemű kellékek könyv- és könyvnyomdák számára.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:

Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár.

 Kenceze-gyár.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

FRISCH FRIGYES

mechanikai műhelye

BUDAPESTEN

V., Akadémia-utca 7. sz.

Különleges műhely a könyv-
és könyomdákban használatos
mindennemű gépek, úgymint:
körforgógépek, könyv- és
könyomdai gyorsajtók, té-
gelynyomású, fűző-, vágó-,
lyukasztó- és hasítógépek
javítása és átalakítására; el-
vállalja továbbá transzmisszió-
felszerelések, minden mecha-
nikai üzembe vágó műhelyek át-
költöztetését, valamint minden
e szakba vágó munkálatok esz-
közlését.

Egyes gépek átalakításához ter-
vek díj nélkül készíttetnek.

Gázmotorok

javítása.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WOLLITZ
MANFRÉD

TELEFON
18-99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMICRAFIA
7-SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOLITHOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, ujság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892
Mill. kiállítás Budapest 1896.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Umido, könyvnyomtatásnak nélkülözhetetlen nedvesítő-szer
vezérképviselősege.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

**GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.**

Körforgású nyomógépek.
ujságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszinbeni
nyomására, tökéletesített
fólsér- és körbenforgó kés-
hajtogató készülékkel.

Könyvnyomdai kézisajtók.

Tömöntődei berendezések.

Könyvnyomdai gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

**Hungária akcióidész-gyors-
sajtók.**

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépek, 2 festékszer-
kezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késköszörűlő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtók.
Papírvágó- és papírfuró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású és ki-
vágó-sajtók.

Használt gyorsajtók
alaposan kijavítva és átalakítva jóállás
mellett jutányos árért eladók.

TELEFON 23-70.

Első magyar

Betüöntöde

Részvénytársaság

❖ ❖ ❖ Budapest, VI., Desseffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan fogatosítatnak.

Folyton dús raktárt tart

 magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címzetűkben

továbbá

körzetek, rézléniák és kizárásokban.

A legkülönfélébb

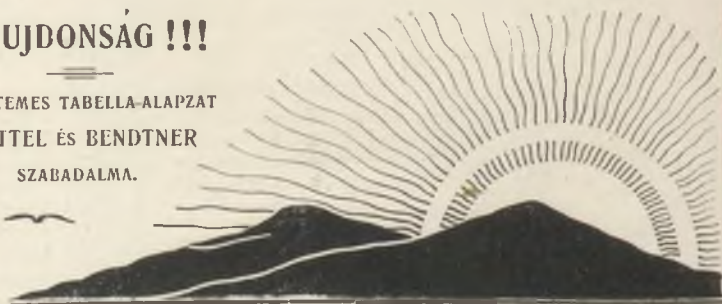
ékitmények és egyéb nyomdai felszerelvényekben.

!!! UJDONSÁG !!!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL és BENDTNER

SZABADALMA.

Nagy-Becskerek
Gresits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).

Nagy-Bittse
Spiegel Samu.

Nagy-Enyed
Nagyenyedi könyvnyomda és papírárnyógyár r.-t.

Nagy-Kálló
Sarkadi József.

Nagy-Kanizsa
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.

Nagy-Károly
Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Wider Jakab.

Nagy-Káta
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.

Nagy-Kikinda
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkoviits István.
Radák János.

Nagy-Kőrös
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.

NagyLak
Hubert Jenő.

Nagy-Marton
Gellis Henrik.

Nagy-Mihály
Landesmann B.

Nagy-Rőcze
Büchler Béla.

Nagy-Surány
Leuchter Sámuel.

Nagy-Szalonta
Reich Jakab.

Nagy-Szeben
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecezana.

Nagy-Szécsény
Olatstein A.

Nagy-Szent-Miklós
Wiener Náthán.

Nagy-Szombat
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.

Nagy-Szőllős
Doktor István.
Zala Mór.

Nagy-Tapolcsány
Plätzko Gyula.

Nagyvárad
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.

Námesztő
Schein M.

Német-Bogsán
Rosner Adolf.

Német-Palánka
Kristofek József.

Nezsider
Horváth I.

Nyitra
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.

Nyiregyháza
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).

Ó-Becse
Gavansky M.
Löwy Lajos.

Ó-Kanizsa
Bruck P. Pál.
Schwartz A.

Oravicza
Kehrer C.
Wunder Károly.

Orosháza
Pless N.
Veres Lajos.

Orsova
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.

Ó-Széplak
Nyitraivölgyi gazd. egyeslet nyomdája.

Paks
Rosenbaum Miksa E.

Pancsova
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.

Pankota
Ifj. Bod József.

Pápa
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.

Pécs
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.

Pécska
Ruber István.

Perjámos
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.

Petrozsény
Figuli Antal.

Pozsony
Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Wigand K. F.

Pöstyén
Gipsz H.

Predmér
Links M. utóda : Rosenzweig H.

Putnok
Gaertner Ignác.

Resicza
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.

Rimaszombat
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.

Rozsnyó
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul. : Hermann I.).

Rózsashegy
Salva Károly.

Salgó-Tarján
Ifj. Bogenglick Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacsek József.

Sárbogárd
Spitzer Jakab

Sárvár
Stranz János.

S.-A.-Ujhely
Hegyalja-könyvnyomda (tul. : Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul. : Juresz és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd. : Ehlert Gyula).

Sárospatak
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlet : Steinfeld Jenő).

Segesvár
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.

Selmeczbánya
Bleyer Adolf.
Joerges A. özv.

Sepsi-Szent-György
Jókai-nyomda r.-t.

Siklós
Harangozó József.

Sopron
Breiner E. és Fia.
Hungaria-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.

Stájerlak
Rose V.

Sümege
Horvát Gábor.

Szabadka
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.

Szamos-Ujvár
Auróra-nyomda (tulajd. : Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.

Szakolca
Neumann, Teszlik és Tsa.

Szarvas
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.

Szász-Régen
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.

Szász-Sebes
Stegmann János.

Szászváros
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.

Szatmár
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.

Szeged
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.

Szeghalom
Kovács Antal.

Szegzárd
Báter János.
Ujfalussy Lajos.

Székelyhid
Kohn Sámuel.

Székely-Keresztúr
Szabó Testvérek.

Székelyudvarhely
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.

Székesfehérvár
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.

Szempcz
Fischer Nátháné.

Szentes
Hollósy és Vajda.
Szentes és Vidéke nyomdája.

Szent-Endre
Schwarcz I.

Szent-Gotthárd
Wellisch Béla.

Szenicz
Bezsó János és Társa.

Szepes-Váralja
Buzás Dénes.

Szere
Sternes Dávid.

Szerencs
Simon József.

Szigetvár
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.

Szikszó
Blank Simon.

Szilágy-Somlyó
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.

Szill-Hadad
Fein Sámuel.

Szolnok
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok nyomdája (tul. : Vezéry Ödön).
Wachs Pál.

Szombathely
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.

Tab
Pfeifer Ignác.

Tapolca
Löwy B.

Tata
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.

Temesvár
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul. : Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.

Tisza-Füred
Kohn Adolf.
Weiszmann Sámuel.

Tolna
Weltmann Ignác.

Tolna-Tamási
Jeruzsálem Ede.

Torda
Berla Samu.
Harmath József (tulajd. : Özv. Harmath Józsefné).

Torna
Rosenblüth Simon.

Török-Kanizsa
Bruck P. Pál

Török-Szent-Miklós
Rubinstein Sándor.

Trencsén
Gencs Lipót.
Skarnitzl X. Fr.

Turóc-Szent-Márton
Gasparik J.
Magyar nyomda (tulajd. : Özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda r.-t.

Új-Arad
Mayr Lajos.

Újpest
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.

Új-Verbász
Verbászi könyvnyomda (tulajd. : Boros György).

Újvidék
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.

Ungvár
Gellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.

Vác
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.

Vág-Újhely
Brück Samu.
Horovitz Adolf.

Versecz
Gresits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.

Veszprém
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.

Zala-Egerszeg
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.

Zala-Szent-Grót
Nagy Sándor.

Zenta
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hírlap nyomdája.

Zilah
Seres Samu.

Zólyom
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.

Zombor
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.

Zsombolya
Wunder Rezső.

Zsolna
Áldori Manó.

Könyvnyomdák Horvát-Szlavonországban és Bosznia-Hercegovinában.

Horvát-Szlavonország.	Mitrovicza (Mitrovitz) Horvát részvénynyomda. Trumics Konstantin.	Varasd (Varazdin) Platzer József. Sliefler J. B.	Rutic Ferencz. Scholz Antal. Szerb részvénynyomda. Wittasek József (előbb Albrecht).
Belovár Fleischmann J. Kolesar.	Ogulin Pinter József	Vinkovce Gérba István. Laubner Károly.	Zengg (Senj) Devčić J. Hreljanović J.
Bród (Száva m.) Schulmann A.	Petrinja Benko Károly.	Virje Draskovics J. Ljubić.	Bosznia-Hercegovina.
Diakovár (Djakovo) Bruck N. Püspöki nyomda.	Pozsega Klein Lipót.	Virovitica Habianec F.	Banjaluka Wolf S.
Eszék (Osjek) Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Wortmann A.	Ruma Wagner I.	Vukovár Freund N. Sriemske Novine nyomdája	Dolnja-Tuzla Pissenberger Miklós.
Gospic Zupan J.	Šid Maukovics P.	Zágráb (Zagreb) Részvénynyomda Bogović Fr. Brusina A. Fischer Teréz. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kurzmann J. Kir. országos nyomda. Kugli & Deutsch. Prva hrvatska radnička tiskara.	Mosztár Hrvatska dionička tiskara. Pacher & Kisić. Radović N.
Karlócza (Karlovitz) Szerb kolostoronyomda	Sušak Küstenland. Buchdruckerei. Narodna tiskara.		Szerajevo Bosn. Post. nyomdája. Buchwald B. Kajon A. Dániel. Országos nyomda. Savić I. Risto. Spindler & Löschner.
Károlyváros (Karlovac) Hauptfeld Károly.	Sziszek (Sisak) Fantó A. Junker F. Čupak & Dujak.		
Kaproncza (Koprivnica) Kostinčar K.	Újgradiska (Gradiska nova) Bauer Mór.		
Kőrös (Križevci) Neuberg Gusztáv.			

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RESZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
~ ~ ~ és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Ítatópapírok *Kartonpapírok*

Száras Stereotipia.

Pár perc alatt Erste österr.-ung.
Trocken-
Stereotypie

Wien,
IV., Paniglgasse 17/a.

Könyv- és
ujság-
nyomdákban
nélkülöz-
hetetlen

Mindenmű teljes
tömöntödei felszere-
lések szállítása.

Minden kulturállamban
szabadalmazva.

Hirdetések felvételnek lapunk kiadóhivatalában.